Ч. 53 Четвер 7 (19) марця 1896. Рік VI.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провінциї:

на цілий рік	зр.	2·40
на пів року	„	1·20
на чверть року	„	—·60
місячно . .	„	—·20

Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік	зр.	5·40
на пів року	„	2·70
на чверть року	„	1·35
місячно . .	„	—·45

Поодиноке число 3 кр.

Гадки руского опозиционїста о своїй партиї.

(Дальше).

IV.

У нас много говорить ся о орґанїзациї. Правда, легко се сказати, а трудно зробити; кождий відчуває, як партия задля браку орґанїзациї упадає, але орґанїзаторского змислу не має кождий. Тим більше повинні бути щиро приняті уваги і почини орґанїзаторскі одиниць межи ними, бо инакше до орґанїзациї не прийде нїколи, і пропадемо ми і народ мимо чисельности і найлучшої, однак в дїло не переведеної волї.

Тимчасом ті, до котрих би належало всїми силами орґанїзаторскі почини спомагати, дати їм можність розвитку, суть перві, котрі таким починам підставляють ногу. Самі не зроблять і других не допустять до спробованя сил, до розпочатя дїла. Яку шкоду, яку нечесть і сором наносять они тим, не йно партиї, але цїлому народови, в сего, здає ся, нїколи не здавали они собі справи. А позаяк се справа така, що сягає глубоко в житє цїлого народу і становить о єго битї, отже се єсть справа високо публична, то треба також і єї раз публично порушити.

В минувшім роцї була поміщена гарна студия в „Дїлї“: проба економічної орґанїзациї з оловцем в руках“. Студия ся заповіла на кінци поіменний виказ п а р о х і й (не личностий), не асекуруючих до тодїшного часу церков в „Днїстрі“. Мисль була се вельми добра, зваживши особливо, що руска натура домагає ся у многих „принуки“. На відтягаючих ся з асекурациєю церков у власнім товаристві не було иншого способу, як прилюдне завстидане, котре причинило би ся було вельми до виробленя у нас народної карности, і сьвідомости о публичнім надзорі, в сїм випадку справи асекурациї в власнім товаристві. Odium rei за сей виказ приняв автор єго на себе, підписуючи ся повним іменем; заким студия пішла в друк, було условлене, що редакция помістить і сей виказ. Тимчасом ждали ми й ждали на сей виказ даремно. Не стерпів я, віднїс ся до автора: чому не дотримав публично заповідженого слова? І отримав таку відповідь: „Післане було редакциї всьо; уложене виказу була дуже тяжка робота, і очевидно була даремна. Та сли-б принаймнїй, в послїдний хвилї рішивши ся виказу сего не друковати, була редакция не поміщала в студиї уступу, що заповідав сей виказ, і толкував єго причину, і тим не скомпромітовала мене прилюдно! Але се наука для мене. Мав зложити подібну студию нову: „Проба п р о с ь в і т н о ї орґанїзациї з оловцем в руках“, до котрої материял готовий, але лучше дати спокій!“

Чи до сего треба коментаря? Скаже хто: виказ був би заняв много місця, а не будив би інтересу. З поглядами сего рода шкода спорити. Але в праві ми спитати бодай, від чого руска часопись, коли змаганя о витворене карности межи Русинами она унеможливляє, і просто компромітує своїх писателїв-специялїстів, на їх місце о инших не розстаравши ся? Чи не та, щоби загал наш за всяку цїну утримувати в п р и г н о б л е н ю, в апатиї, щоби стерегти сей загал від всякої здорової гадки, від вглянення у власну єго душу?

V.

При кінци минувшого року поміщена була в „Дїлї“ статя: „В справі орґанїзациї“, з котрої дещо було перепечатане і в „Буковинї“. Гарні там були позитивні науки, аж просили ся переведеня в дїло. Автор сеї статї пише менї, що небавом переслав редакциї нову статю. Проба практичної орґанїзациї в повітах, зачинаючи від одного, представляючи на підставі працьовито зібраних дат можність і спосіб орґанїзациї сего повіту, а брак всякої орґанїзацийної роботи тамже. Статю сю не поміщено, не повідомлено навіть: чому? Чи хоче ся робити для редакторского коша? Та не було-б жалю, коли-б були инші робітники на сїм поли, коли-б „Дїло“ справу орґанїзациї пильнувало скрізь в своїх шпальтах. А відоме кождому, що так не єсть, що з огляду на сей, найбільше у нас пекучий предмет, в „Дїлї“ крайна посуха. Самі не роблять і иншим не дадуть робити. Против сего в інтересі чести партиї, в інтересі житя народу годї прилюдно не протестувати.

Суспільно-полїтичні обставини, в яких галицкий клир проживає, суть вельми оплакані. На наш погляд винно тут много церковне начальство, починаючи від деканів. Клир мислячий старає ся всїми льояльними средствами скинути собі з шиї аркан, на ню вложений автократизмом властий, що вдають ся в не своє дїло з енерґією, гідною лучшого предмету. На сю тему були, о скілько я поінформований, післані до „Дїла“ з ріжних сторін, здає ся, що численні дописи. Була-ж поміщена хоч одна?

34)

БЕН ГУР.

ОПОВІДАНЄ З ЧАСІВ ХРИСТОВИХ.

ЛЮДВИКА ВОЛЛЄСА.

Часть друга.

Глава двайцять перша.

Трохи подальше від наметів була купка пальм, що кидала свою тїнь по трохи на воду, по трохи на землю. Перский соловейко щебетав в гущавинї свою пісню. Бен Гур замовк і слухав. В кождій иншій порі був би сьпів сеї пташки розвіяв єго задуму, але оповіданє Єгиптиянина своїм чудним змістом налягло на него мов би якимсь тяжким каменем, а як кождий инший двигар не чув він співу в наймилїйших тонах, доки аж спокій не настроїв єго до того. Ніч була тиха, анї одна филька не рушилась під берегом. А там в горі над небом Всходу стояли ті самі зьвізди, що й давнїйше, кожда на своїм звичайнім місци. Всюди лїто — і на водї, і на земли і на небі. Єго уява була подразнена, єго воля неріпшима, єго чувства непостійні. Пальми, небосклон, воздух здавали ся єму як би з тих полудневих сторін, де Вальтазар жив пустинником. Спокійна площа води нагадувала єму Ніль, над котрого берегами жив той побожний чоловік, коли єму показав ся дух в блеску зьвізди. Коли зворушенє в нїм трохи притихло, наставав якийсь лад в єго гадках.

Цїль єго житя стала єму тепер ясна. Коли доси роздумував бувало над своєю будучностию, то видїв перед собою таку прогалину, котру годї було чимсь заповнити, прогалину таку широку, що лиш не виразно міг видїти противну сторону. До чого-ж мав взяти ся, коли-б наконець став не лиш вояком, але й полководцем? Розуміє ся, що у него була на думцї ворохобня против Римлян; але всї ворохобнї робили ся доси однаково: щоби спонукати до того людий, треба було насамперед якоїсь причини, а відтак і треба було визначити якусь цїль, якийсь намір, котрий має ся осягнути. Хто хоче пімстити ся за якусь кривду воює звичайно добре, але ще лїпше той, котрий сам зазнав якоїсь кривди і она додає єму охоти старати ся о такий успіх, котрий був би бальзамом на єго рани, заплатою за єго хоробрість, подякою за єго труди, а на случай смерти з'єднав єму славну память.

Заким міг би числити на приклонників — розуміє ся, що то мусїли би бути єго земляки, -- мусів насамперед пояснити причини і наслїдки ворохобнї. Жалоби народу ізраїльского були ті самі, що й кождого сина Авраамового окремо, а кожда окремо була вже достаточною причиною, щоби бунт представити яко річ сьвяту. Отже причина була би, але які би були наслїдки? Годинами і днями передумував він о тїй части свого пляну, але все не міг дійти до якогось розумного кінця — все стояла єму перед очима якась невиразна, неясна свобода национальна. Чи єї буде досить? Не міг сказати, що нї, бо був би тим убив всї свої надїї; не міг сказати так, бо розум казав єму инакше. Не міг також і на то спустити ся, що нарід ізраїльский був би сам в силї взяти ся до борби з Римлянами. Єму прецї були знані средства могучого ворога а знав і то, що штука того ворога ще більше могуча. Лиш союз всїх народів міг був дати можність до осягненя сеї цїли, але о такім союзї годї було й думати, хиба що — а о тім роздумував він довго і поважно — з якогось із гноблених народів вийшов би герой, котрого слава воєнна і успіхи понеслись би по цїлій земли. Коли-ж бо під проводом рабінів, хоч і можна було сподївати ся хоробрости поодиноких людий, але нїякого ладу у войску. Хиба-ж Месаля не справедливо єму докоряв: Що за шість днїв здобудете, то семого стратите!

Тим то й діяло ся, що він до тої прогалини в своїх обчисленях нїколи не зближав ся, не лякаючись як тої пропасти, через котру годї перебрати ся; вже тілько разів переконав ся, що мусить свої наміри лишити случаєви. Герой міг явити ся або й нї; то лиш сам Бог міг знати. Коли-ж розважимо, що Бен Гур був в такім настрою тогди, коли Маллух розповідав єму короткими словами історию Валтазара, то можемо собі уявити, яке враженє зробило на него то оповіданє. Він слухав єго з вдоволенєм і аж якось лекше єму стало, що знайшов ся в тім спосіб усуненя трудностий, що відкрив того героя, котрого єму було потреба. А тим героєм був син Львиного поколїня Юди, цар

А говорить ся: ми стоїмо за політикою засад! Сего ми хочемо; але не словами, лише ділом! Яка-ж се була політика, що редакция відвела і відводить від поміщаня статий, в котрих ходить о борбу за засади, о переведене узнаних засад в житє, се нехай мудрійший розвяже; мій розум до сеї розвязки за слабий. За то де ходить о викликане пригнетаючого вражіня, о доведене до апатиї, до десперациї, редакция набирає материялу обіруч, без рефлексиї, без крику обуреня, без слова побудженя, поученя, заохоти: кривди, переслідуваня реґеструють ся мов би лише на те, щоби сказати: „Бачите, горячих чекає се і те; бачите, приміром, духовні турчаньскі, шкода вашої мисли о переведеню своїх до ради повітової; зневажали вас за те, так будуть зневажати всюди і других. Отже що? Редакция сего не сказала, не скаже ніколи при реґестрованю кривд і напастий, отже — досьпіває собі кождий пересічний, такою січкою кормлений — отже лучше не наражати ся.... І часопись, що так поступає, каже, що стоїть за політикою засад, що борбу веде лиш за засади. За котрі? Чи не за засаду безголовя?

VI.

Як „Діло“, так і иньші інституциї партиї, власній партиї своєю нечинностю приносять іно нечесть, а народови шкоду. Коли взяв ся я до праня наших брудів домашних, довершу то діло вже до кінця; нехай не посьміє нам сказати ніхто, що не звернено ніколи уваги на наші недостатки.

Маємо товариство „Народна Рада“. Слушний заміт підносить се товариство, що загал ним не інтересує ся. Тож, щоби загал міг ним інтересувати ся, з'їхали ся члени і не члени з всіх кутів краю, численно досить, і шукали і розпитували, і по своїй можности вибрали до нового виділу людий, котрих у Львові уважали найлучшими, до веденя політики іменно. Від вибору нового виділу минув вже місяць; чи окрім вісти о уконституованю виділу чув хто що про дійстноване нового виділу Народної Ради? У нас вже завів ся сей звичай, що за діла чи безчинність наших інституций, товариств, робимо одвічальними, і вину спихаємо на предсідателя. Але-ж в Народній Раді, рівно як і в Просьвіті, предсідательство дає ся перед всім для почести; до роботи єсть виділ; се зазначають статути, забезпечаючи виділови роботу і помимо перешкоди предсідателя. Тож спихане вини бездільности виділу на предсідателя, се безчесть, се позороване власної бездільности. За ведене діл всякого товариства відповідає перед членами не предсідатель, а виділ. Се повинні би раз затямити собі члени всяких виділів, приймаючи гонір виділовця на себе. Єли приймають гонір вибору до виділу з гадкою заставляти себе потому браком часу до праці, нехай се скажуть перед вибором, а члени будуть завчасу принаймнійі знати, чого тримати ся. Се in parenthesi — уваги, здає ся мені, не потрібні, а зроблені в інтересі чести членів товариства, котрі виділи вибирають не для паради, а для веденя діл товариства.

(Дальше буде).

Італїя і Анґлїя в Африцї.

Отже дальша війна Італії з Абесинцями не виключена а рівночасно висилає і Анґлїя войска з Єгипту до Касалї в двоякій цїли: раз щоби відобрати давні провінциї і забезпечити Єгипет від нападу дервішів а відтак, щоби й Італїянцям подати поміч в їх прикрім положеню.

Новий кабінет італїяньский представив ся вчера палаті Послів а президент его, Рудіні зложив заявлене, в котрім зазначив становище нового правительства в сій пекучій для Італії справі. Президент висказав насамперед хоробрій армії привіт повен довіря і надії, а відтак сказав, що кожда армія якого небудь народу, поведена так само як італїяньска на поле битви без приготовленя мусїла би піддати ся. Жертва, якою погибли хоробрі сини Італії, буде заохочуючим приміром для оборони інтересів і чести вітчини та піднесе лиш нарід. Палата знає, серед яких обставин нове правительство обняло свій уряд, — під вражінєм катастрофи в Африцї, і серед занепокоєня в Італії. Правительство не може ще подати вістий з минувшости, але задачею его есть дбати про теперішність.

Уступивше мінїстерство лишило ґен. Бальдісері по битві під Адуою повну свободу, що має зробити для забезпеченя полудневої і полуднево-західної границї Еритреї і уступити ся з Адиґрату та Касалї. Дня 8 с. м. дістав Бальдісера приказ, коли-б того конче було потреба, розпочати переговори в справі заключеня мира. Правительство хотїло по катастрофі виконати розпорядженя мінїстра війни Моченї'го; але коли Бальдісера дав знати, що дальшої помочи не потребує, то правительство залишило висилку готових вже до вимаршу трох баталїонів і трох батерий. Мінїстер заявив відтак, що розпочаті его попередником переговори буде вести дальше, але не згодить ся на ніяке предложене, не згідне з честию і буде дальше вести війну. Не хочемо — казав Рудіні — вести політику експанзивну, не хочемо забрати Тиґру, хочемо мира, але нас не пре нїчого, щоби его за всяку цїну заключати. Коли хочемо мира, такого, якого вимагає наш інтерес, то мусимо бути готові до війни і длятого жадаємо кредиту у висоті 140 мілїонів. Всї наші змаганя в Африцї стремлять тепер до того, щоби там установити на ново верховодство Італії. Що-до заграничної політики, то будемо і дальше держати ся тої, котра нам забезпечила приятелів і союзників, котрим хочемо позістати вірними.

З того заявленя диходить, що на разї будуть вести ся переговори, але війні буде аж тогди конець, коли Італїя відзискає знову своє верховодство. Тимчасом висилає Анґлїя своє войско до Касалї. Цїла армія, яка має вирушити против дервішів, має як на початок, числити всего лиш 8000 людий. В Вадї-Ґалфа стоїть вже готових до походу 450 кавалєристів і 1000 їздців на верблюдах, а також вислано туди одну батерию Максіма. В пятницю мають відійти до Вадї-Ґалфа один полк анґлїйский і кілька баталїонів египетских.

Вельми характеристична в сій справі дебата вела ся оногди в анґлїйскім парляментї. Коли секретар державний Курзон заявив в Палатї послів, що похід египетского войска в долини горішного Нілю есть конче потрібний, бо він має подати поміч Італїянцям, освободити Касалю і забезпечити Єгипет від дервішів, котрі представляють небезпечність не лиш для самого Єгипту і Італії, але й для цїлої цивілїзациї в Африцї, поставив пос. Лябушер внесене, щоби засїдане палати відрочити. Він сказав, що симпатизує не з Італїянцями, але з Абесинцями, котрі боронять ся від напасти. Анґлїя хоче узискати нову позицию лиш на то, щоби не мусїла уступити ся з Єгипту. Остаточно відкинено внесене Лябушера 268 голосами против 126, але все-таки против нових плянів Анґлїї підняла ся сильна опозиция.

юдейский! І ось, поза ним стоїть цїлий сьвіт в зброї!

Цар мусить мати царство. Він був би славним вождом як Давид, мудрим і сьвітлим володїтелем як Саламон; царство его було би тою силою, що розбила би Рим. Настала би страшенна війна на житє і смерть, а відтак — відтак настав би мир, а з ним і вічне пановане жидів. Серце в нїм било ся живійше, коли собі подумав, що Єрусалим буде столицею, а на Сіонї буде стояти престол единого для всїх володїтеля. Він був так одушевлений, що уважав собі то за рідке щастє, що той, котрий видїв короля, есть в тім наметї, до котрого він тепер ішов. Там міг він з ним поговорити, всего від него довідати ся, що той знав о маючій настати змінї, а особливо о часї, коли має настати та зміна. Коли-б тепер на то прийшов час, то він не ішов би вже з Максентием в похід, лиш робив би приготовленя до орґанїзациї і узброєня поколїнь, щоби нарід ізраїльский був готовий на той великий день перевороту.

Тимчасом як знаємо довідав ся Бен Гур тої дивної історпї від самого Валтазара. Чи чув ще в собі вдоволене? Тїнь чорнїйша як від тих пальм, вкрила его, а та тїнь сумнїву — читатель нехай то добре зважить! — дотикала більше царства, як царя. — Що буде з царством? Яке оно буде? — так питав ся він сам себе.

Так вчасно настали ті питаня, що опісля мали переслідувати „дитятко“ аж до кінця і пережити его на земли; „дитятко“, що, непонятне підчас свого житя на земли, есть ще в наших часах предметом спорів, загадкою для всїх, котрі не розуміють або не хотять розуміти, що чоловік есть двійним еством і в смертельнім тїлї має несмертельну душу.

— Яке то буде царство?

Нам, читателю, дало „дитятко“ відповідь. Бен Гур чув лиш слова Валтазара: „На земли, але не з неї; не для тїла, лиш для душі; мимо того царство непонятної величавости“. Чи-ж дивувати ся, що молодець видїв в сій бесїдї таїнственну загадку?

— То не людске дїло! — сказав він в розпуцї. „Такому царству не треба людий. Треба би насамперед землю перетворити і мусїли би настати нові засади на місце теперішних. Силу оружия треба чимсь иншим заступити. Але чим?

Ще раз, читателю: того, що для нас нинї певною річию, не міг він ще видїти. Сила любови була тогди ще незнана людем; тим менше не виступав тогди ще нїхто публично, котрий би був виразно проповідував, що для цїлий пановавя, для мира і порядку любов значить більше, як сила.

Серед такого розважуваня почув Бен Гур руку на своїм плечи.

— Маю щось тобі сказати, сину Арріюса! — сказав Ілдерім ідучи побіч него; — лиш одно слово, а відтак мушу вертати, бо вже пізна пора.

— Я дуже тому радий, шейху!

— Що-до того, що ти чув — говорив Ілдерім дальше, — то вір всему з виімкою того, що він говорив о царстві, яке має оснувати дитя, коли прийде. О тім не думай нї сяк нї так, доки аж не поговориш з торговельником Сімонїдесом, чоловіком честним в Антіохії, з котрим тебе познакомлю. Єгиптиянин розповідав тобі свої мрії, що за високі для сеї землї. Сімонїдес мудрійший. Він тобі наведе вискази пророків і скаже в котрій книзї і на котрій сторонї, так, що не зможеш заперечити, що дитя буде поправдї царем юдейским: ба, на божу величавість, таким самим царем, як і Ірод, — лиш лїпшим і окруженим більшою величавостию. А тогди — ти мене розумієш — пімстимо ся так, що аж любо. Я скінчив; мир тобі!

— Ще хвильочку, шейху!

Ілдерім може й чув ті слова, але вже не зважав на них.

— Знову той Сімонїдес! — сказав Бен Гур гірко. Сімонїдес тут, Сімонїдес там! Всюди той Сімонїдес! Видко що слуга мого батька уміє добре використати свою силу наді мною; бодай уміє добре держати в своїх руках то, що моє, і длятого він богатший, хоч не мудрійший як Єгиптиянин. На ківот завіта! Той зрадник не тим чоловіком, до котрого іде ся, щоби довідати ся правди. Я не піду до него. Але чуй, хтось сьпіває! Якийсь жіночий голос — або хиба якогось ангела! Підходить близше!

На водї, в ту сторону як до наметів, плило якесь судно, в котрім сидїла та, що сьпівала. Голос нїс ся до молодця такий звінкий, як би голос флєта і підходив що раз близше. Незадовго міг він навіть чути, як хтось робить поволи веслами і зрозуміти слова, в чисто грецкій мові, мові, котра зі всїх мов того часу, як найлїпше надавала ся до того, щоби в нїй висказувати пристрастні чувства.

— Я пізнаю єї по голосї — сказав він сам до себе — то донька Валтазара; яка она красна!

Серце почало бити ся в нїм живійше — знак, яке вражінє она на него зробила. Рівночасно стануло єму перед очима молодше личко, так само красне, але нїжнїйше і більше дитинне, хоч не з таким пристрастним виразом.

— Естера! — промовив він усьміхаючись. — Зійшла для мене зірка, якої я собі бажав.

Він вернув ся поволи і зайшов до свого намету. Єго серце, повне журби і мстивих гадок,

ІНСЕРАТИ.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.